

Nr 249.

Av herr **Bergquist**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till byggnadslag m. m.

I proposition nr 131 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till ny byggnadslag m. m. Ett genomförande av lagen kommer utan tvivel att medföra en väsentligt utvidgad planläggning av bebyggelsen såväl i städer och samhällen som även på landsbygden. Den sålunda ökade kontrollen över byggnadsplaneringen kommer självfallet att i hög grad öka arbetsbördan för de statliga och kommunala organ som skola utöva de kontrollerande funktionerna. Vid sådant förhållande är det angeläget, att den administrativa handläggningen av planärendena ordnas på ett smidigt och rationellt sätt till undvikande av onödig omgång och tidsutdräkt. Nu rådande förhållanden äro i detta hänseende knappast tillfredsställande. Allt planarbete drager i regel lång tid, vilket icke endast beror av dröjsmål hos de förrättningsmän som utarbete de tekniska detaljerna i planerna utan även på handläggningen hos de administrativa instanserna. Den långa tidsutdräkten i fråga om fastställelse av stadsplaner m. m. vållar kommuner och enskilda stora olägenheter och kostnader. Härtill kommer att myndigheterna under väntetiden överhopas med en mångfald dispensärenden, av vilka ett icke ringa antal kunde undgås, därest fastställelseärendena handlades i snabbare takt.

I det framlagda förslaget till ny byggnadslag synes man icke ha ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt angelägenheten att förenkla det administrativa förfarandet i planärendena och minska tidsutdräkten. Med den väntade tillströmningen av ärenden av delvis nytt slag kan man snarast befara, att dessa ärendens behandling i fortsättningen kommer att taga än längre tid än för närvarande. Risken härför är så mycket större som det är brist på arbetskraft inom de grenar av förvaltningen som ha med planärenden att skaffa.

Varje stadsplaneärende av någon betydenhet skall nu passera följande statliga och kommunala instanser: byggnadsnämnd, drätselkammare, beredningsutskott, stadsfullmäktige, länsstyrelsen, som hör länsarkitekten, samt Kungl. Maj:t, som hör byggnadsstyrelsen. I många fall tillkomma ytterligare ett antal kommunala styrelser och nämnder. I denna vidlyftiga omgång sker i det föreliggande förslaget till byggnadslag ingen ändring.

Dess värre är det icke möjligt för en enskild motionär att anvisa utvägar till någon väsentlig förenkling av proceduren i planärendena. Dock synes

det vara möjligt att utan olägenhet låta ett större antal ärenden rörande planlägningsarbetet avgöras i de lokala instanserna och såmedelst undvika den tyngande och tidskrävande handläggningen hos Kungl. Maj:t och byggnadsstyrelsen. En sådan decentralisering synes för övrigt ofrånkomlig i betraktande av den stora ökning i antalet ärenden som måste följa av den nya stadsplanelagens tillämpning.

Vid genomläsandet av lagförslaget finner man, att ett mycket stort antal ärenden skall dragas inför Konungen för avgörande. I snart sagt varje paragraf tillförsäkras den högsta statsmakten avgörandet och detta även i frågor som omöjligt kunna vara av riksviktig karaktär. Det grundläggande stadgandet härvidlag är bestämmelsen i byggnadslagens 26 § att stadsplan skall fastställas av Konungen. Liknande stadgande finnes jämväl i nu gällande stadsplanelag. Även dispensärenden gå i regel till Kungl. Maj:t, och endast sådana av ringa betydelse kunna avgöras lokalt. Numera borde det dock vara möjligt att i större omfattning överflytta befogenheter i dessa avseenden till länsstyrelserna. Sedan länsarkitekter anställts i samtliga län, äga länsstyrelserna i dessa tjänstemän sakkunniga rådgivare i byggnadsärenden med i regel samma tekniska förutsättningar att bedöma planärenden som de arkitekter, vilka i byggnadsstyrelsen utföra sådant granskningsarbete. I juridiska frågor kunde kommuner och enskilda givetvis få tvistiga fall pröva i högre instans genom besvär över länsstyrelsens beslut.

Som skäl för att fastställandet av planer och liknande ärenden avgöras så högt upp som hos Konungen har anförts angelägenheten av likformighet i tillämpningen av lagens bestämmelser. Denna synpunkt kan dock icke väga särdeles tungt, alldenstund någon verklig likformighet i planärendena icke gärna kan förefinnas. I varje fall inverka lokala förhållanden av topografisk och befolkningspolitisk natur, vilka förhållanden en myndighet som länsstyrelsen har bättre möjligheter att bedöma än vad centrala myndigheter kunna hava. Den prövning av stadsplaner o. dyl. som nu äger rum i byggnadsstyrelsen och hos Kungl. Maj:t måste också i hög grad bliva en pappersprövning, där de beslutande instanserna äro hänvisade att taga den största hänsyn till vad lokala myndigheter ha anført. Vid sådant förhållande borde praktiska skäl tala för att även avgörandena i sådana ärenden förlades lokalt. Den tidsvinst och arbetsbesparing som härigenom åstadkommes skulle vara högst betydande och värdefull för kommuner och byggherrar.

Departementschefen diskuterar i propositionen möjligheten att i de fall, då generalplan upprättats, låta stadsplan fastställas av länsstyrelsen men säger sig i detta hänseende vilja avvakta erfarenhet rörande generalplaneinstitutet. Oavsett detta samband synes man dock redan nu kunna gå till en överflyttning av kompetensen i stadsplaneärenden från Konungen till länsstyrelsen i ett stort antal fall. Helst borde en dylik överflyttning också

ske beträffande fastställelse av stadsplan i allmänhet, men utsikterna att vinna gehör för ett sådant yrkande lära vara små. Strävandena för en fortsatt decentralisering av planärendenas handläggning böra dock inriktas mot detta mål. I förhandenvarande läge inskränker jag mig att föreslå mindre ändringar i lagförslaget som verka i samma syfte.

Som exempel på stadganden i byggnadslagen där länsstyrelsen borde insättas som beslutande instans i stället för Konungen må nämnas: dispens från fastställd generalplan, dispens i ett större antal fall än för närvarande för byggande i strid mot fastställd stadsplan, dispens för nybyggnad innan tomindelning ägt rum, medgivande av lösningsrätt enligt 44—45 §§, fördelning av gatukostnad enligt 59 §, fastställande av stadsplan på landet o. s. v. Överflödigt synes det också vara att, som stadgas i 129 §, en ledamot i direktionen för de nyskapande regionplaneförbunden skall utses av Konungen. Även härvidlag torde länsstyrelsen kunna bedöma förutsättningarna hos ifrågakommande kandidater. Överhuvudtaget bör lagförslaget underkastas en noggrann prövning för att utröna, i vilka fall en decentralisering av beslutanderätten kan genomföras.

En fråga av väsentlig betydelse i fråga om avgränsningen av kompetensområdet mellan Konungen och länsstyrelsen är tolkningen av bestämmelsen i byggnadslagens 26 § att ändring av stadsplan kan fastställas av länsstyrelsen, såframt ändringen ej avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut gällt. Stadgandet är ordagrant överfört från 3 § i nu gällande stadsplanelag. Med ledning av utbildad praxis har Kungl. Maj:t utfärdat anvisningar att tjäna till ledning vid bedömande av frågan om en stadsplaneändring bör fastställas av länsstyrelsen eller vidarebefordras till Kungl. Maj:t. Till ernåendet av det syfte som denna motion vill främja synes en revision av sagda anvisningar böra ske, varvid ett vidare spelrum bör givas vid bedömande av när ett planärende skall gå till högsta instans. Ett antal av de fall, då ärendet nu skall gå vidare till Konungen, synes vara av så enkel natur och så litet ägnade att ändra karaktären av stadsplanen i stort, att desamma utan olägenhet kunde överlämnas till länsstyrelsens avgörande. Eftersom ifrågavarande anvisningar utfärdats av Kungl. Maj:t torde, vid ett beaktande av de synpunkter som här anförts, riksdagen böra i skrivelse begära utfärdande av nya anvisningar i berörda avseende.

På grund av vad ovan anförts hemställas,

- 1) att riksdagen vid behandling av proposition nr 131 med förslag till byggnadslag m. m. måtte besluta sådana ändringar i lagen, att största möjliga antal av ärenden, som enligt förslaget skola avgöras av Konungen, i stället få avgöras av länsstyrelsen. Vidare hemställas ätt vederbörande

utskott låter utarbeta de ändringar i lagtexten som erfordras för nående av angivna syftemål;

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utfärdandet av nya anvisningar rörande frågan när en stadsplaneändring skall fastställas av länsstyrelsen eller vidarebefordras till Konungen med en väsentlig utvidgning av länsstyrelsens kompetensområde som mål.

Stockholm den 10 april 1947.

Thorwald Bergquist.
